

Sygn. akt IV Ca 1841/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 kwietnia 2022 r.

Sąd Okręgowy Warszawa – Praga w Warszawie IV Wydział Cywilny – Odwoławczy

w składzie następującym: Przewodniczący – sędzia Michał Marcysiak

Protokolant – Agata Konowrocka

po rozpoznaniu w dniu 6 kwietnia 2022 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) S.A. z siedzibą w B.

przeciwko T. M.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Rejonowego dla Warszawy Pragi – Południe w Warszawie

z dnia 4 marca 2019 r. sygn. VII C 1264/18

1. oddała apelację,
2. zasądza od powódki na rzecz pozwanej kwotę 1800 (tysiąc osiemset) zł tytułem zwrotu kosztów procesu w instancji odwoławczej.

M. Marcysiak

Sygn. IV Ca 1841/19

UZASADNIENIE

Apelacja powoda była bezzasadna.

Sąd Okręgowy podziela poczynione przez Sąd Rejonowy ustalenia faktyczne i przyjmuje je za własne. Trafnie też Sąd Rejonowy stwierdził, że w świetle ustalonych przezeń faktów powództwo nie mogło zostać uwzględnione, aczkolwiek w ocenie Sądu Okręgowego inaczej należy uzasadnić odmowę jego uwzględnienia.

Aby to wyjaśnić zacząć należy od tego, że do istoty niniejszej sprawy należało zbadanie, czy powodowi przysługuje wierzytelność wywodzona z weksla złożonego przy pozwie, jako że powództwo wywodzone było jedynie z tego weksla, a nie ze stosunku podstawowego na zabezpieczenie którego został on wystawiony. Wobec powyższego wskazać należy, że weksel własny jest papierem wartościowym sporządzonym w formie określonej ściśle przez ustawę z dnia 28 kwietnia 1936 r. Prawo wekslowe (tekst jednolity Dz. U. z 2016 r., poz. 160), zawierającym bezwarunkowe przyrzeczenie wystawcy weksla do zapłacenia określonej sumy pieniężnej we wskazanym miejscu i czasie i stwarzający bezwarunkową odpowiedzialność wystawcy weksla i innych osób na nim podpisanych. Zobowiązanie wystawcy weksla ma przy tym, co do zasady, charakter abstrakcyjny. Ustawowe elementy weksla własnego określa art. 101 Prawa wekslowego. Złożony przez powoda weksel posiada wszystkie te cechy. Weksel ten wystawiony został jednak jako

niepełny (tzw. weksel in blanco), w celu zabezpieczenia wierzytelności powoda z umowy pożyczki nr (...) z dnia 19 czerwca 2017 r. zawartej z pozwaną. Taki weksel jest ściśle związany z dodatkową umową zawartą między wystawcą, a remitentem weksła, będącą umową pozawekslową, która wskazuje kiedy i w jaki sposób weksel może być wypełniony. Tym samym uznaje się, że weksel in blanco nie posiada charakteru abstrakcyjnego, a więc umieszczenie przez wystawcę podpisu na wekslu nie stanowi w tym przypadku wyłącznej przyczyny i podstawy zobowiązania wekslowego, a samo zobowiązanie wekslowe nie jest oderwane od stosunku podstawowego. Dlatego też wystawca weksła może bronić się w procesie wytoczonym mu przez remitenta zarzutami wynikającymi ze stosunku podstawowego, na co trafnie wskazał Sąd Rejonowy w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Przedmiotem rozstrzygnięcia sądu jest jednak nadal roszczenie wywodzone z weksła, a nie ze stosunku podstawowego, na zabezpieczenie którego weksel został wystawiony. Wystawienie i wręczenie wierzycielowi weksła gwarancyjnego ma bowiem na celu to, aby wierzyciel, w razie niezaspokojenia go w umówionym terminie płatności, miał prawo skarżyć dłużnika na podstawie wręczonego mu weksła, zamiast na podstawie zasadniczego zobowiązania. Zarzuty dotyczące samego stosunku podstawowego mogą być natomiast podnoszone w ramach rozpoznawania żądania opartego jedynie na płaszczyźnie wekslowej, a sąd, o tyle tylko sięga do łączącej strony stosunku podstawowego, o ile bada zgodność wypełnienia weksła in blanco z porozumieniem wekslowym. Wyrok uwzględniający takie powództwo jest wyrokiem odnoszącym się do roszczenia wekslowego, chyba że (np. wskutek wykazania w toku procesu, że roszczenie wekslowe nie istnieje) powód zmieni podstawę faktyczną swego żądania, do czego w toku niniejszego postępowania nie doszło. Ponadto, jak jednolicie przyjmuje się w orzecznictwie sądów powszechnych oraz Sądu Najwyższego, w procesie wekslowym dowód przeciwny, a więc nieistnienia wierzytelności ze stosunku podstawowego, zostaje przerzucony na pozwanego, a to w związku z domniemaniem istnienia tej wierzytelności, które powstaje na skutek wystawienia i wydania weksła. W typowym procesie wekslowym powód nie jest zatem zobligowany do wykazania zasadności dochodzonego roszczenia na płaszczyźnie umowy łączącej strony (por. np. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 1967 r., sygn. III CZP 19/66, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 października 2010 r. w sprawie IV CSK 109/10, wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 29 lipca 2016 r., sygn. I ACa 126/16 oraz z dnia 16 marca 2016 r., sygn. akt I ACa 510/15, wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 8 listopada 2013 r. w sprawie I ACA 114/13). Ta wierzytelność nie jest bowiem przedmiotem takiego procesu.

Powyższe reguły obowiązujące w typowym procesie wekslowym ulegają jednak istotnym modyfikacjom w procesie, w którym powód – przedsiębiorca, dochodzi od pozwanego – konsumenta zapłaty z weksła wystawionego in blanco w celu zabezpieczenia wierzytelności wynikającej z umowy o kredyt konsumencki (tj. umowy, o której mowa w art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim tekst jednolity Dz.U. z 2018 r., poz. 993). Jak bowiem wywiódł Trybunał Sprawiedliwości UE w punkcie 1. wyroku wydanego dopiero dnia 7 listopada 2019 r. sygn. C – 419/18 artykuł 1 ust. 1, art. 3 ust. 1, art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich należy interpretować w ten sposób, że nie stoją one na przeszkodzie przepisom krajowym, które w celu zabezpieczenia zapłaty wierzytelności wynikającej z umowy o kredyt konsumencki zawartej między przedsiębiorcą, a konsumentem umożliwiają określenie w tej umowie zobowiązania kredytobiorcy do wystawienia weksła własnego in blanco i które uzależniają zgodność z prawem wystawienia takiego weksła własnego od uprzedniego zawarcia porozumienia wekslowego określającego warunki, na jakich taki weksel może zostać uzupełniony, z zastrzeżeniem – czego zbadanie należy do sądu krajowego – że postanowienie to i to porozumienie są zgodne z art. 3 i 5 tej dyrektywy oraz art. 10 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/48/WE z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylającej dyrektywę Rady 87/102/EWG (Dz. Urz. UE.L z 2008 r., Nr 133, s. 66).

W świetle przekonujących argumentów przytoczonych w tym wyroku Sąd Okręgowy podziela zajęte w nim stanowisko. W konsekwencji uznać należało, że w niniejszej sprawie należało, w pierwszej kolejności, z urzędu zbadać ewentualny niedozwolony charakter postanowienia umownego zobowiązującego pozwaną do wystawienia weksła in blanco, jak i porozumienia wekslowego, gdyż wątpliwości w tym względzie niewątpliwie istnieją, jako że wyżej przywołany wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE został wydany w sprawie wytoczonej przez powoda ((...) S.A. z siedzibą w B.) w oparciu o analogiczną podstawę faktyczną. Trybunał Sprawiedliwości UE w punkcie 78. tego wyroku, z odwołaniem się do utrwalonego orzecznictwa, wskazał, że sądy krajowe mają obowiązek zbadania z urzędu,

czy postanowienia uzgodnione między stronami mają nieuczciwy charakter, pozostawiając, w razie potrzeby bez stosowania wszelkie przepisy krajowe lub orzecznictwo, które są sprzeczne z takim badaniem (zob. podobnie wyroki: z dnia 4 czerwca 2009 r., Pannon GSM, C#243/08, EU:C:2009:350, pkt 32,34,35; z dnia 14 czerwca 2012 r., Banco Español de Crédito, C#618/10, EU:C:2012:349, pkt 42i przytoczone tam orzecznictwo; a także z dnia 18 lutego 2016 r., Finamadrid EFC, C#49/14, EU:C:2016:98, pkt 46). Sąd Okręgowy z urzędu zatem rozważył ewentualny niedozwolony charakter umowy pożyczki w zakresie w jakim zobowiązywała ona pozwaną do zabezpieczenia jej wekslem własnym in blanco oraz porozumienia wekslowego, tj. w szczególności badał to, czy ich postanowienia wypełniały wymóg przejrzystości wynikający z art. 5 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. UE. L z 1993 r., Nr 95, s. 29), a więc, m.in., czy pozwana otrzymała wszystkie informacje, które mogły mieć wpływ na zakres jej obowiązków i umożliwić jej, w szczególności, ocenę konsekwencji proceduralnych zabezpieczenia roszczeń wynikających z umowy kredytu konsumenckiego w drodze weksła własnego in blanco oraz możliwości późniejszego dochodzenia przez powoda wierzytelności wyłącznie na podstawie tego weksla.

Postanowienie umowne jest sprzeczne z dobrymi obyczajami w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., jeżeli kontrahent konsumenta, traktujący go w sposób sprawiedliwy, słuszny i uwzględniający jego prawnie uzasadnione roszczenia, nie mógłby racjonalnie spodziewać się, iż konsument ten przyjąłby takie postanowienie w drodze negocjacji indywidualnych. Zaś w celu ustalenia, czy klauzula znacząco narusza interesy konsumenta, trzeba w szczególności wziąć pod uwagę, czy pogarsza ona jego położenie prawne w stosunku do tego, które – w braku umownej regulacji – wynikałoby z przepisów prawa, w tym dyspozytywnych. Rażąco naruszenie interesów konsumenta oznacza nieusprawiedliwioną dysproporcję, na niekorzyść konsumenta praw i obowiązków wynikających z umowy, skutkujące niekorzystnym ukształtowaniem jego sytuacji ekonomicznej oraz jego nierzetelne traktowanie (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2006 r., I CK 297/05, niepubl., z dnia 15 stycznia 2016 r., I CSK 125/15, OSNC - ZD 2017, nr 1, poz. 9; z dnia 27 listopada 2015 r., I CSK 945/14, niepubl., z dnia 30 września 2015 r., I CSK 800/14, niepubl., z dnia 29 sierpnia 2013 r. I CSK 660/12, niepubl.).

Jak wynika z przywołanego wyżej wyroku Trybunału Sprawiedliwości UE, należy mieć ponadto na uwadze, że ocena potencjalnego nieuczciwego charakteru postanowienia umownego zobowiązującego pozwanego konsumenta do wystawienia weksla in blanco, jak i porozumienia wekslowego, przeprowadzana na podstawie art. 385¹ k.c., powinna uwzględniać, w szczególności, wymóg przejrzystości wyrażony w art. 5 dyrektywy 93/13 (implementowany w art. 385 § 2 i art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c.). Zgodnie bowiem z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości poinformowanie przed zawarciem umowy o warunkach umownych i ich skutkach ma fundamentalne znaczenie dla konsumenta. To w szczególności na podstawie tych informacji konsument podejmuje decyzję, czy zamierza związać się warunkami sformułowanymi uprzednio przez przedsiębiorcę (wyrok z dnia 21 grudnia 2016 r., Gutiérrez Naranjo i in., C#154/15, C#307/15 i C#308/15, EU:C:2016:980, pkt 50 i przytoczone tam orzecznictwo). Jak trafnie wywiódł Trybunał Sprawiedliwości w punkcie 58. wyżej przywołanego wyroku z 7 listopada 2019 r., dokonując tej oceny, sąd krajowy powinien, w szczególności, ustalić, czy konsument otrzymał wszystkie informacje, które mogą mieć wpływ na zakres jego obowiązków i umożliwić mu, w szczególności, ocenę konsekwencji proceduralnych zabezpieczenia roszczeń wynikających z umowy kredytu konsumenckiego w drodze weksła własnego in blanco oraz możliwości późniejszego dochodzenia wierzytelności wyłącznie na podstawie tego weksla. Dodać należy, że oceny, czy postanowienie umowne jest niedozwolone, należy dokonywać według stanu na chwilę zawarcia umowy (co do tej kwestii por. uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17 i tam przywoływane orzecznictwo krajowe i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej).

Treść zarówno umowy pożyczki zabezpieczonej wekslem, jak i porozumienia wekslowego (wynikającego z deklaracji wekslowej) jest w niniejszej sprawie znana. Co więcej, wobec stanowiska procesowego pozwanej powód winien liczyć się z tym, że sąd będzie w niniejszej sprawie z urzędu badał stosunek podstawowy na zabezpieczenie którego wystawiony został weksel gwarancyjny – w celu stwierdzenia, czy nie zawiera on niedozwolonych postanowień umownych. Co więcej, po wniesieniu apelacji, ale jeszcze na długo przed jej rozpoznaniem, wydany został przez Trybunał Sprawiedliwości UE wskazany wyżej wyrok z 7 listopada 2019 r., w sprawie analogicznej do niniejszej, w

której (...) S.A również występowała w charakterze strony powodowej. Zatem powódka winna była liczyć się z tym, że Sąd Okręgowy dokona z urzędu badania niedozwolonego charakteru postanowień umowy pożyczki i porozumienia wekslowego i zawnioskować wszelkie dowody, które świadczyłyby o tym, że takiego charakteru postanowienia te nie miały. W końcu, w celu rozpoznania apelacji została w niniejszej sprawie wyznaczona rozprawa, na którą jednak nikt w imieniu powoda się nie stawił. W związku z tym ocenę niedozwolonego charakteru postanowień umowy pożyczki i porozumienia wekslowego Sąd Okręgowy przeprowadził wyłącznie w oparciu o treść tych dokumentów.

W ich świetle nie można stwierdzić, aby przekazano pozwanej, do czasu zawarcia umowy pożyczki, informacje pozwalające na ocenę konsekwencji proceduralnych zabezpieczenia roszczeń wynikających z umowy kredytu konsumenckiego w drodze weksła własnego in blanco oraz możliwości późniejszego dochodzenia wierzytelności wyłącznie na podstawie tego weksła. Powód nie powoływał się również na przekazanie tych informacji pozwanej w inny sposób. Pozwana nie została zatem pouczona o, objaśnionym już wyżej, rozkładzie ciężaru dowodu w procesie wekslowym, a więc o tym, że to pozwana ma obowiązek udowodnić, że weksel został wypełniony niezgodnie z porozumieniem wekslowym, ewentualnie, że suma wpisana przez powoda w wekslu nie należy mu się w całości albo w części z innych przyczyn. Nie ma tam również informacji o podstawowych przepisach regulujących postępowanie nakazowe, które mogą w poważny sposób utrudnić konsumentowi obronę przed roszczeniami przedsiębiorcy (brak automatycznego upadku nakazu zapłaty w razie wniesienia zarzutów – art. 491 § 1 k.p.c. w zw. z art. 496 k.p.c., prekluzja twierdzeń i dowodów – art. 493 § 1 k.p.c., ograniczenie możliwości dokonania potrącenia - art. 493 § 3 k.p.c., wyłączenie powództwa wzajemnego – art. 493 § 4 k.p.c.), a nawet być podstawą wyegzekwowania od niego sumy wekslowej przed rozpoznaniem zarzutów (natychmiastowa wykonalność nakazu zapłaty wydanego na podstawie weksła – art. 492 § 3 k.p.c.). W końcu nie ma również informacji o konieczności uiszczenia opłaty sądowej od zarzutów i o jej wysokości – jako warunku rozpoznania zarzutów. Brak tych informacji, zdaniem Sądu Okręgowego, uniemożliwiał pozwanej, jako konsumentowi, rzetelną ocenę konsekwencji proceduralnych zabezpieczenia roszczeń z umowy pożyczki wekslem in blanco. W ocenie Sądu Okręgowego powód nie mógłby racjonalnie spodziewać się, iż pozwana przyjęłaby postanowienia dotyczące zabezpieczenia wekslowego i treść porozumienia wekslowego w drodze negocjacji indywidualnych, gdyby dysponowała tymi informacjami. Całość tychże postanowień umownych dotyczących zabezpieczenia wekslowego niewątpliwie wywołuje również nieusprawiedliwioną dysproporcję uprawnień pozwanej, względem uprawnień powoda. Jest tak przede wszystkim z uwagi na przerzucenie w procesie wekslowym na konsumenta ciężaru dowodu niezgodności między sumą wekslową, a rzeczywistą wysokością zobowiązania konsumenta wynikającego z umowy pożyczki w połączeniu z uprawnieniem przedsiębiorcy do wyegzekwowania całości sumy wekslowej jeszcze przed rozpoznaniem zarzutów konsumenta (art. 492 § 3 k.p.c.).

Z tych przyczyn należało uznać, że postanowienie zawarte w punkcie 3 ust. 1 ppkt a) umowy pożyczki w zw. z punktem 3 ust. 2 tej umowy – w zakresie w jakim zobowiązywało pozwaną do wystawienia i przekazania powodowi weksła własnego in blanco nie na zlecenie wraz z deklaracją wekslową nie jest wiążące dla pozwanej – stosownie do art. 385¹ § 1 k.c. Również porozumienie wekslowe odzwierciedlone w treści deklaracji wekslowej nie jest dla pozwanej wiążące, w zakresie w jakim upoważniało powoda do wypełnienia tego weksła na sumę odpowiadającą jej zadłużeniu z tytułu umowy pożyczki z dnia 19 czerwca 2017 r. Postanowienia te kształtują obowiązki pozwanej w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco naruszają jej interesy z przyczyn wyżej już wskazanych. Jako że postanowienia te odnoszą się do zabezpieczenia roszczeń powoda wynikających z umowy pożyczki, a także sposobu realizacji tego zabezpieczenia, nie dotyczą one głównych świadczeń stron wynikających z tej umowy i badanie ich niedozwolonego charakteru jest dopuszczalne (zdanie drugie art. 385¹ § 1 k.c.). Skoro postanowienia te są niewiążące dla pozwanej, to w konsekwencji należało uznać, że powód nie miał skutecznego, względem pozwanej, uprawnienia do wypełnienia weksła in blanco, co na gruncie niniejszego procesu winno skutkować oddaleniem powództwa. Z tych przyczyn zaskarżony wyrok należało uznać za prawidłowy, niezależnie od oceny tego czy powód wykazał dostatecznie fakt wypowiedzenia umowy pożyczki i czy wypowiedzenie to było skuteczne. Zarzuty naruszenia art. 720 § 1 k.c. i art. 77 k.c. oraz art. 77³ k.c. nie mogły zatem odnieść żadnego skutku. Z kolei zarzuty naruszenia art. 385¹ k.c., 58 § 2 k.c. i art. 36a ust. 1 ustawy o kredycie konsumenckim były o tyle bezzasadne, że żadnego z tych przepisów Sąd Rejonowy

nie wykładał, ani nie stosował, a więc nie mógł także żadnego z tych przepisów naruszyć w sposób wskazywany przez powoda. Argumentacja Sądu Rejonowego, która legła u podstaw oddalenia powództwa nawiązywała bowiem wyłącznie do niewykazania faktu wypowiedzenia umowy pożyczki, co zdaniem Sądu Rejonowego czyniło powództwo bezzasadnym.

Z tych względów apelacja powoda została na podstawie art. 385 k.p.c. oddalona w całości.

O kosztach procesu w instancji odwoławczej orzeczono stosownie do wyniku postępowania w tej instancji, tj. na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. Do kosztów strony pozwanej należały wyłącznie koszty zastępstwa procesowego, które Sąd Okręgowy ustalił w stawce minimalnej stosownie do § 2 pkt 5 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015 r., poz. 1800 ze zm.), tj. w kwocie 1800 zł.

M. Marcysiak